

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil student: Bc. Jan Vokurka

Název práce: Náboženská skupina jako zdroj pocitu sounáležitosti

Oponoval: Mgr. Lukáš Dirga, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (*uvedte, do jaké míry byl naplněn*):

Autor si vybral pro svou diplomovou práci (dále jen „DP“) relevantní téma z oblasti sociologie náboženství. Za cíl práce si stanovil „analyzovat a popsat chod uvnitř jedné konkrétní náboženské skupiny“ (str. 1). Autor deklaruje, že se bude zabývat otázkami interakcí a vztahů mezi členy skupin. Cíl práce autor dále konkretizuje jako snahu „zjistit konkrétní důvody vybraných členů pro vstup do skupiny a jejich hodnocení členství ve skupině a též skupiny jako takové“ (str. 1).

Stanovený cíl práce sice podařilo naplnit. Práce však trpí řadou vážných nedostatků. Jedná se o DP, tudíž jsou nároky na práci kladené ve srovnání s BP vyšší. Autorovi se však nárokům dostát spíše nepodařilo.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Na obsahovém zpracování hodnotím pozitivně logickou strukturu práce, vhodné tematické zaměření jednotlivých kapitol, vhodně zvolenou metodologii a náročnost realizace vlastního terénního výzkumu. K teoretické i praktické části mám však řadu výhrad.

Autor uvádí na straně 1, že jeho primární zájmem není otázka víry. Většina teoretické části práce je však zaměřena primárně na otázku víry a náboženství. V teoretické části postrádám reflexi problematiky pojetí identity v moderní/postmoderní společnosti, respektive diskuzi možných zdrojů, kolem kterých si jedinci svou identitu utváří. Domnívám se, že je téma identity s tématem autorova výzkumu provázáno (což autor sám uvádí na straně 11 u páté funkce náboženství) a mělo být v teoretické části více reflektováno.

Některé části práce nejsou podloženy odkazy na žádné odborné zdroje a přitom v nich autor prezentuje poměrně jasně vyhraněné argumenty týkající se oslabení působnosti náboženství (např. str. 1), či prezentace náboženství jako antropologické konstanty (str. 3, kapitola 1). Uvedené argumenty autora nerozporují, jen mohly (spíše měly) být podloženy odkazy na relevantní zdroje, ze kterých autor čerpal.

Naopak rozporuji argument autora na straně 19, kdy uvádí, že „náboženství je záležitost kolektivní a sdílená“. Autor přitom sám na předchozích stranách odkazoval k fenoménu individualizace víry/náboženství. Autor u tohoto tvrzení neodkazuje na žádný zdroj a opětovně chybí kritická reflexe různých přístupů. Na úrovni diplomové práce bych očekával více vlastního kritického myšlení autora a ne prosté přejímání teorií, navíc pouze selektivně vybraných teorií bez jasného zdůvodnění výběru.

Kapitola 1.1 nazývá autor „Klasici sociologie náboženství“. Odkazuje v ní na Webera a Durkheima, přičemž Weberovu teorii v kapitole nevysvětluje. Celá kapitola je tak v podstatě pouze o Durkheimovi a jedné z jeho knih. Množné číslo v názvu kapitoly je tak zavádějící. Zároveň je škoda, že se autor nepokusil pracovat i s jinými klasiky sociologie náboženství. Očekával bych, že se autor alespoň pokusí kriticky polemizovat s Durkheimovými myšlenkami.

Autor se přiklání k přístupu Durkheima, respektive k přístupu orientovanému na funkce náboženství (str. 10). Nevysvětluje však dostatečným způsobem, proč se rozhodl právě pro tento přístup. Je to opět spojeno s ne příliš kritickým přístupem k prezentovaným teoriím. Na řadě míst autor navíc opakuje stejné myšlenky a argumenty. Příkladem může být opakování argumentu, že se změnou a vývojem společnosti se mění a vyvíjí náboženství (např. první odstavec na straně 16).

Pozitivně naopak hodnotím volbu kvalitativní metodologie a za správně zvolenou považuji také metodu případové studie. Autor na straně 26 uvádí, že případová studie by měla vést k porozumění „případům podobným“. Tudíž sám odkazuje na potřebu generalizace výsledků případové studie. Nic takového v práci však čtenář nenalezne. Autor se o to ani nepokusil.

Naopak správně využívá autor rozdílné zdroje dat (pozorování, rozhovory, dokumenty). Pozitivně hodnotím také účast autora na řadě aktivit zkoumané komunity, zejména účast na duchovní pouti do Fatimy. Autor věnoval svému výzkumu jistě hodně času a energie, což hodnotím velmi pozitivně.

Pozitivně hodnotím dále reflexi vlastního vztahu autora k náboženství a diskusi vlastní pozice tzv. věřícího přístupu a autorovu snahu o představení polemiky týkající se věřícího přístupu a snahu vyargumentovat svou pozici, ke které se autor přihlásil. Takovýmto způsobem měl autor postupovat i v teoretické části práce.

Jako nedostatek naopak vnímám, že autor nekvantifikoval počet rozhovorů, které realizoval, počet aktivit, kterých se účastnil (případně počet hodin, které strávil pozorováním). Na straně 2 autor pouze uvádí, že na pouti do Fatimy strávil 5 dní a jinak strávil se členy komunity „spoustu času“.

Pozitivně hodnotím snahu autora o zachování anonymity komunity i respondentů. Domnívám se však, že se autorovi nepodařilo zachovat anonymitu náboženské komunity a etika výzkumu se mi jeví jako jedna ze slabín předkládané práce.

Autor na straně 37 totiž uvádí odkaz na internetovou stránku Českomoravské Fatimy. Domnívám se, že právě uvedení této stránky může vést k ohrožení anonymity respondentů, jelikož si na dané stránce lze ověřit údaje, které se shodují s popisem komunity, který autor ve své práci poskytl. Já jsem uvedenou stránku navštívil a zjistil jsem, že lze z údajů uvedených na dané internetové stránce (jako je počet regionálních center, nově zrekonstruované celorepublikové centrum, popis aktivit – včetně popisu začátku růžencové modlitby v 10:00 a začátku mše v 10:30 atd.) poměrně snadno odvodit, o jakou komunitu se jedná. Lze zde odvodit i další informace, které mohou anonymitu ohrozit. Uvedení daného odkazu v práci vnímám jako zbytečnou chybu, jelikož autor mohl mariánská zjevení popsat i z jiných zdrojů. Předpokládám, že si tímto způsobem chtěl pouze ulehčit práci.

Pozitivně hodnotím snahu autora interpretovat svá zjištění prostřednictvím představení zástupců tří věkových skupin. Domnívám se však, že autorova interpretace je problematická a považuji ji za další z výrazných slabín práce. Autor interpretuje vliv věku, k čemuž však, dle mého názoru, nemá dostatečné argumenty a data. Například u paní Šimové autor tvrdí, že „její aktivita je jistě dána jejím věkem“ (jelikož je ve středním věku) (str. 41). Podle této logiky by musel být neaktivnějším členem ten nejmladší, jelikož by měl mít nejvíce energie. Rozdíl mezi paní Šimovou a panem Špačkem (zástupcem nejstarší kategorie) mi není jasný. Spíše se zdá, že jsou oba srovnatelně aktivní. Je tedy rozdíl mezi vybranými respondenty dán opravdu věkem? Autor si dokonce protiřečí, když uvádí, že pan Špaček věnuje skupině více času než paní Šimová (str. 43-44). Domnívám se, že autorova interpretace je nepřesvědčivá a nemá vypovídající hodnotu. Autor také nepracoval s jinými faktory, které mohly členství ve skupině ovlivnit. Autor klade mezi vůli/aktivitu a věk rovnítko. Nemá proto však dostatečné odůvodnění. Autor tak pracuje s nepodloženými tvrzeními a naopak spíše reprodukuje genderové stereotypy typu „neaktivních důchodců, kteří přenechávají práci mladším“ (např. str. 42). Autor v textu dále překládá spekulativní tvrzení, například o budoucím vývoji Zaka a budoucím vlivu jeho matky na jeho vývoj (str. 46). Takovýchto spekulací se měl autor vyvarovat.

Jako problematický vnímám také způsob realizace výzkumu, kdy autor uvádí, že do výzkumu vstupoval s určitým předpokladem, na jehož základě si vybral specifickou skupinu tak, aby se mu tento předpoklad potvrdil (např. str. 51). Interpretace je navíc celkově spíše povrchní a autor rozsáhle popisuje svou účast na pouti ve Fatimě, ale jedná se spíše o deskripci, než analytickou práci. Autor nepřináší nové zjištění a nesplňuje ani kritérium generalizace jeho výsledků na širší kontext (podobné případy), na které sám odkazuje.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Formální úprava práce je podprůměrná a spíše snižuje kvalitu předkládané práce. V práci se vyskytuje řada formálních nedostatků jako jsou gramatické chyby (např. str. 10), vynechaná slova ve větách (např. str. 2), chybějící čárky v souvětích (str. 2, 9, 15, 28 a další), překlepy (str. 3, 5, 6, 7, 9, 17 a další), odlišné odsazení odstavců (str. 11), či odlišné zarovnání textu (např. str. 17). U citace na straně 5 používá autor odlišné přední a zadní uvozovky (stejný problém se vyskytuje i na stranách 11, 14, 15 a dalších), někde umísťuje autor tečku na konci věty za závorku s odkazem a někde před ní (srov. např. strany 5 a 6, či samotné strany 7, 8, 16 a mnoho dalších). Autor také nesjednotil způsob odkazování na použité zdroje v seznamu literatury.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Předložená práce je na hranici přijatelnosti a standardů kladených na DP. Práce trpí řadou nedostatků, které jsem popsal detailně výše. Naopak pozitivně hodnotím realizaci vlastního terénního výzkumu, který byl jistě velmi náročný a autor jím prokázal zapálení pro zkoumané téma a schopnost orientovat se ve zkoumané problematice.

Dlouho jsem váhal, zda práci doporučit k obhajobě. Nakonec jsem se (zejména kvůli provedenému terénnímu výzkumu) přiklonil k doporučení práce k obhajobě.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Mohl by autor objasnit výše uvedené nejasnosti/problémy týkající se etiky výzkumu? Může, dle autora, vést uvedení zmiňovaného webového odkazu k narušení anonymity respondentů, respektive zkoumané komunity?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známku dobře.

Datum: 23. 5. 2019

Podpis: